

Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za rok 2013

**oraz przedstawienie potrzeb związanych z
realizacją zadań w roku 2014**

Pyrzyce, 2014 rok

1. Zagadnienia ogólne

Z dniem 01 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 ze zm.). Ustawodawca w powyższym akcie prawnym określił m.in. nowe zadania dla poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego, w tym gminnego.

Art. 179 w/cyt. Ustawy określa, iż w terminie do dnia 31 marca każdego roku burmistrz składa radzie gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowanych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji.

Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej w zakresie ustalonym ustawą, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012 r. spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Obowiązek ten realizowany jest m.in. we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołem oraz organizacjami społecznymi. Zadania z zakresu wspierania rodziny są realizowane zgodnie z zasadą pomocniczości.

Stosując ustawę należy mieć na względzie podmiotowość dziecka i rodziny oraz prawo dziecka do:

- 1) wychowania w rodzinie, a w razie konieczności wychowania dziecka poza rodziną - do opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej, jeżeli jest to zgodne z dobrem dziecka;
- 2) powrotu do rodziny;
- 3) utrzymania osobistych kontaktów z rodzicami, z wyjątkiem przypadków, w których sąd zakazał takich kontaktów;
- 4) stabilnego środowiska wychowawczego;
- 5) kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i przekonań oraz zabawy i wypoczynku;
- 6) pomocy w przygotowywaniu do samodzielnego życia;
- 7) informacji i wyrażania opinii w sprawach, które go dotyczą, odpowiednio do jego wieku i stopnia dojrzałości;
- 8) ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem;
- 9) poszanowania tożsamości religijnej i kulturowej;
- 10) dostępu do informacji dotyczących jego pochodzenia.

2. Wspieranie rodziny

Rodzinie, która przeżywa trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych gmina ma obowiązek zapewnić wsparcie, polegające w szczególności na:

- 1) analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- 2) wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- 3) rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny;
- 4) podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- 5) pomocy w integracji rodziny;
- 6) przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
- 7) dążeniu do reintegracji rodziny.

Wspieranie rodzin jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowywaniu dziecka, za zgodą rodziny i przy jej aktywnym udziale przez instytucje i podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny.

Zadania z zakresu wspierania rodziny, zostały powierzone do realizacji Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Pyrzycach i są wykonywane przez pracowników socjalnych, poradnictwo specjalistyczne (psycholog, radca prawny), asystentów rodziny.

Pracownicy socjalni

Działania podejmowane przez pracowników socjalnych koncentrowały się przede wszystkim na diagnozowaniu i analizowaniu sytuacji rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, ustaleniu przyczyn występującego u nich kryzysu, a także wnioskowaniu do kierownika Ośrodka o przydzielenie asystenta rodziny. Udzielana pomoc miała na celu zabezpieczenie podstawowych potrzeb rodziny oraz wzmocnienie jej w wypełnianych przez nią funkcjach (opiekuńczej, wychowawczej, ekonomicznej, socjalizacyjnej, kulturowej) i była realizowana w ramach prowadzonej pracy socjalnej. Wszystkie działania podejmowane przez pracowników socjalnych, odbywały się przy współpracy z przedstawicielami placówek oświatowych, służby zdrowia, policji prokuratury, instytucji działających na rzecz rodziny (Poradni pedagogiczno-psychologicznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, kuratorami zawodowymi i społecznymi).

Poradnictwo specjalistyczne

W 2013 roku odbyło się **127** konsultacji psychologicznych. Były to jednorazowe lub kilkurazowe indywidualne spotkania, podczas których diagnozowano występujące w rodzinie problemy wskazując sposoby oraz możliwości ich rozwiązywania; udzielono porad w zakresie rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych, uzależnień, małżeńskich, przemocy rodzinie.

Asystent rodziny

Realizując zadania określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w Ośrodku Pomocy Społecznej w Pyrzycach w 2013 roku było zatrudnionych **4 asystentów rodziny**. Praca asystenta koncentrowała się przede wszystkim na poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej rodzin, w których są dzieci. Głównym celem asystentury było podniesienie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny, umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego, radzenia sobie z problemami dnia codziennego. Należy nadmienić, że rodzinie może zostać przydzielony asystent rodziny, **tylko za jej**

zgoda, chyba że wynikać to będzie z zarządzenia sądu. W tym kontekście asystenturę należy rozumieć jako formę wsparcia a nie przymusu.

W 2013 roku asystenci rodziny pracowali z **39** rodzinami, w których było **98 dzieci**. We wszystkich rodzinach występowały problemy opiekuńczo-wychowawcze, w szczególności: nieumiejętność panowania nad emocjami, brak wyuczonych wzorców wychowawczych, dystans uczuciowy w stosunku do dzieci, bezrobocie, skłonności do picia alkoholu, narkotyki, konflikt między małżonkami, przemoc w rodzinie, ubóstwo, niepełność rodziny.

Tabela 1 Rodziny objęte pomocą asystenta w 2013 roku.

Liczba rodzin objętych pomocą w formie asystenta rodziny w 2013 r.		39
Liczba rodzin, z którymi asystent zakończył pracę w 2013 r., w tym:		31
ze względu na poprawę funkcjonowania		15
ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę		5
ze względu na brak efektów		0
ze względu na zmianę metody pracy		11
liczba dzieci w tych rodzinach	przebywających w domu	94
	przebywających w pieczy zastępczej	4
rodziny wielodzietne		15
rodziny niepełne		17
rodziny, w których wszczęto procedurę „Niebieskiej Karty”		4
Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny będzie kontynuował pracę w 2014 roku		8

O sytuacji rodziny, która ma problemy opiekuńczo-wychowawcze a nie podjęła współpracy z asystentem rodziny zostaje zawiadomiony Sąd.

W 2013 roku asystenci złożyli **2057** wizyt w środowiskach wymagających wsparcia. Ponadto:

- opracowano **39** planów pracy z rodziną przy aktywnym jej udziale i współpracy pracownika socjalnego. Głównym ich założeniem było podniesienie poziomu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, poprawa sytuacji materialnej i mieszkaniowej oraz polepszenie wyników szkolnych dzieci;
- w rodzinach z problemami alkoholowymi prowadzono profilaktyczną działalność informacyjną i edukacyjną w zakresie wzmocnienia rodziny, która przeżywa trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Wsparciem tym objęto **15** rodzin, przy czym **2** zachowują abstynencję.
- powyższe działania prowadzono również w **2** rodzinach, w których wystąpił problem narkomanii. Wspierano je w kontynuowaniu leczenia, motywowania do

systematycznego przyjmowania leków, udzielano wsparcia emocjonalnego, współpracowano ze służbą zdrowia w zorganizowaniu pomocy medycznej; aktualnie jedna osoba kontynuuje terapię w ośrodku uzależnień „MONAR”, jedna opuściła ośrodek, uczęszcza do klubu abstynenta oraz korzysta z porad psychologicznych w OPS.;

- udzielano pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalnych. Pomoc w napisaniu podania o przydział mieszkania socjalnego, pomoc w wyszukiwaniu ofert wynajmu mieszkania, motywowano do większej opieki nad dziećmi i zadbania o stronę estetyczną mieszkania;
- wskazywano sposoby spędzania wolnego czasu z rodziną;
- pomoc przy odrabianiu lekcji, wyrównywaniu zaległości w nauce i przygotowaniu do sprawdzianów szkolnych;
- motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, kontynuowania nauki, poszukiwania pracy - **13** osób ukończyło kursy zdobywające dodatkowe umiejętności zawodowe;
- podejmowano działania interwencyjne i zaradcze w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa dzieci.
- prowadzona jest dokumentacja:
 - karta informacyjna o rodzinie;
 - karta wizyt w rodzinie;
 - okresowa ocena rodziny;
 - plan pracy z rodziną;
 - dokument zawierający wyrażenie zgody na objęcie rodziny wsparciem przez asystenta rodziny.

Wspieranie rodziny w ramach asystenta rodziny jest procesem powolnym i długotrwałym, dającym bardzo trudno osiągalne wymierne efekty działania, powodującym doprowadzenie rodziny do istotnych zmian postępowania członków rodziny i ich sytuacji życiowej, niwelowania destruktywnych zachowań członków rodziny, samodzielności w realizowaniu spraw rodzinnych, podniesieniu jakości życia członków rodziny.

W celu podniesienia kompetencji zawodowych a także nabycia nowych umiejętności, w tym sprostania nowemu zadaniu, jakim jest asystentura rodzinna, jeden pracownik w 2013 r. brał udział w szkoleniu specjalistycznym, jeden pracownik w seminarium. Tematyka szkoleń była ściśle związana z charakterem realizowanych obowiązków służbowych i dostosowania wiodących problemów społecznych - „Wspieranie rodzin i piecza zastępcza”.

Wydatki na wynagrodzenia wraz z pochodnymi asystentów rodziny w 2013 r. pokrywane były z następujących źródeł:

- 1) dotacja celowa z budżetu państwa w ramach ogłoszonego przez MPiPS Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na 2013 rok w wysokości **48.606,48 zł;**

2) projekt systemowy „Nowa szansa” - aktywna integracja **32.993,42 zł**.

Łącznie na wynagrodzenia wraz z pochodnymi asystentów rodziny wydatkowano kwotę **81.599,90 zł**

Przydzielenie asystenta rodziny stanie się obligatoryjne od 1 stycznia 2015 r. Do tej pory kierownik ośrodka pomocy społecznej mógł, ale nie musiał zatrudnić takiego pracownika.

3. Rodzina wspierająca

W celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:

- opiece i wychowywaniu dziecka;
- prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka. Rodzinę wspierającą ustanawia burmistrz po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika OPS wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Z rodziną wspierającą burmistrz zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa powyżej. W 2013 roku nie ustanowiono rodziny wspierającej, ponieważ w otoczeniu rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny nie było osób, które chciałyby i mogłyby właściwie wywiązywać się z ww. obowiązków. Ponadto żadna rodzina przeżywająca trudności w opiece nad dziećmi nie jest przekonana do tej formy pomocy. W opinii wielu rodzin, aktywna pomoc osób bliskich jest postrzegana jako „wtrącanie się” w ich życie. W naszej ocenie wprowadzenie tej nowej formy pomocy wymaga czasu i zmian świadomości społeczeństwa.

4. Finansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej

W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 1) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 2) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 3) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

W przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym gmina

właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 1) 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
 - 2) 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
 - 3) 50% w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej
- średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka albo środków finansowych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz środków finansowych na bieżące funkcjonowanie tej placówki.

Tabela 2 Wydatki poniesione w 2013 r. za pobyt dzieci w pieczy zastępczej

a) rodzinna piecza zastępcza

rodziny zastępcze	ilość dzieci	wydatki w 2013 roku
	8	7 167,65 zł

b) instytucjonalna piecza zastępcza

placówki opiekuńczo-wychowawcze	ilość dzieci	wydatki w 2013 roku
	2	9 629,70 zł

Koszt miesięczny utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej - 4 536,33 zł;

Osoby prowadzące rodzinny dom dziecka oraz rodziny zastępcze otrzymują na każde dziecko świadczenie z PCPR na pokrycie kosztów jego utrzymania w wysokości:

- 660,00 zł miesięcznie - w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej;
- 1 000,00 zł miesięcznie - w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej zawodowej, rodzinie zastępczej niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka.

Kwoty przedstawione powyżej są kwotami minimalnymi, ustalonymi ustawą i zarządzeniem starosty.

Podsumowując powyższe, należy stwierdzić, iż niezbędnym działaniem profilaktycznym jest przede wszystkim zapewnienie rodzinom możliwości korzystania z pomocy asystenta rodziny. Jeśli gmina nie będzie podejmować działań profilaktycznych, kryzys w rodzinach będzie się powiększał, a w sytuacji, gdy dzieci trafią do pieczy zastępczej, gmina i tak będzie ponosić koszty ich utrzymania, które co roku wzrastać będą o określone w ustawie wartości procentowe.

Zatrudnienie asystentów rodziny w perspektywie czasowej przyniesie gminie wymierne korzyści, gdyż w miarę upływu czasu i zwiększenia się liczby dzieci w pieczy zastępczej, koszt zatrudnienia asystenta rodziny będzie niższy od potencjalnych kosztów utrzymania w pieczy.

5. Potrzeby związane z realizacją zadań w 2014 r.

- 1) zabezpieczono środki finansowe na pokrycie wydatków związanych z opieką i wychowywaniem dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej (*patrz: tabela 3, Rozdział 85204*);
- 2) zabezpieczono środki finansowe na pokrycie wydatków związanych z opieką i wychowaniem dziecka umieszczonego w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym (*patrz: tabela 3, Rozdział 85201*);
- 3) pozyskanie osób do pełnienia funkcji rodziny wspierającej;
- 4) włączenie w system pomocy rodzin zaprzyjaźnionych (dalsza rodzina, sąsiedzi);
- 5) zabezpieczono środki finansowe na realizację umów zawartych z rodzinami wspierającymi, które udzielają wsparcia rodzinie przeżywającej trudności w wyplenianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (*patrz: tabela 3, Rozdział 85206*);
- 6) zwiększenie zatrudnienia asystentów rodziny - w tym celu OPS ubiega się o środki na zatrudnienie w ramach programów rządowych (złożono zapotrzebowanie na 2 asystentów rodziny);
- 7) podnoszenie kwalifikacji przez asystenta rodziny poprzez udział w szkoleniach (bezpłatne w ramach środków z EFS lub płatne ze środków własnych).

Tabela 3 Plan finansowy na 2014 r. w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Rozdział	Treść	Kwota ogółem	wynagr. i ich składn.	wydatki - zadania statutowe	świadc. na rzecz osób fiz.	dotacje
85201	placówki opiekuńczo-wychowawcze	23 500 zł	-	23 500 zł	-	-
85204	rodziny zastępcze	23 336 zł	-	-	23 336 zł	-
85206	wspieranie rodzin	33 854 zł	33 854 zł	-	-	-
RAZEM		80 690 zł	33 854 zł	23 500 zł	23 336 zł	

Plan finansowy na 2014 r. w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej został sporządzony w oparciu o plan na 2013 r. z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawa ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W trakcie roku wysokość środków finansowych może ulec zmianie, ponieważ odpłatność Gminy Pyrzyce za dzieci umieszczane w pieczy zastępczej ulega ciągłym zmianom. Nie jesteśmy w stanie przewidzieć ile dzieci zostanie umieszczonych w 2014 r. w rodzinach

zastępczych lub placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa, że co do zasady finansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej należy do obowiązku powiatu. Jednakże, na mocy art. 191 ust. 9 i 10 w przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej współfinansuje pobyt tego dziecka w pieczy zastępczej.

Z powyższego wynika, że gmina współfinansuje pobyt w pieczy zastępczej każdego dziecka umieszczonego w tej pieczy po 1 stycznia 2012 r. Dotyczy to także dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w trybie interwencyjnym (art. 191 ust. 8 pkt 1), oraz dzieci pozostawionych bezpośrednio po urodzeniu lub dzieci, których tożsamość rodziców jest nieznana (art. 191 ust. 8 pkt 2).

Celem osiągnięcia lepszych rezultatów jest potrzeba zaangażowania wszystkich podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny na terenie Gminy Pyrzyce, stąd „Program Wspierania Rodziny dla Gminy Pyrzyce na lata 2013-2015 ma charakter otwarty. Zintegrowane działania mogą być gwarancją wypracowania jednolitego systemu wspierania rodzin, co w efekcie ma doprowadzić do sytuacji, że rodziny będą funkcjonować na lepszym poziomie, z pełniejszym wykorzystaniem własnych zasobów, przy okazjonalnym wsparciu instytucjonalnym.